

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของไทยจากการศึกษาประวัติศาสตร์บ่งชี้ว่า การศึกษาของไทยเป็นการศึกษาแบบนอกโรงเรียน (Non Formal Education) เป็นการศึกษาที่เอกชนจัดกันเอง การอ่านการเขียนซึ่ง มีความสัมพันธ์กันกับศาสนาอย่างใกล้ชิด โดยมีบุคคลในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเพื่อสนอง ความต้องการของท้องถิ่น และได้มีการจัดการศึกษาอย่างเป็น รูปแบบ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ตั้งโรงเรียนในพระบรมมหาราชวัง เมื่อ พ.ศ. 2414 และทรงจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสามัญชนแห่งแรกคือ โรงเรียนวัดมหรณพาราม เมื่อ พ.ศ. 2427 นับแต่นั้นมาการศึกษาก็ได้แผ่ขยายไปทั่วกรุงเทพฯ และหัวเมือง ประชาชนเริ่มเห็นความสำคัญของการศึกษาและส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนวัด ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้สอน ต่อมามีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2464 จึงนับเป็นวาระเริ่มแรกของการจัดการศึกษาภาคบังคับสำหรับทวยราษฎร์ การจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมา รัฐเป็นผู้ผูกขาด การจัดการศึกษาเสียเองเป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่าจะได้มีความพยายามให้ท้องถิ่นเข้ามาร่วมจัดการศึกษา แต่ก็ยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคหลายประการ (สุมน อมรวิวัฒน์ 2533, หน้า, 299)

ปัจจุบันบทบาทของรัฐได้เปลี่ยนแปลงไป แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้มุ่งเน้นให้ส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น ด้วยการระดมทรัพยากรและสรรพกำลังทั้งหมดในสังคม เพื่อจัดการศึกษาให้กว้างขวางและทั่วถึงทุกหมู่เหล่า ส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้วก็ตาม แต่ระบบบริหาร การจัดการศึกษาที่รวมศูนย์อำนาจยังไม่มีมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้ง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและขั้นตอนต่าง ๆ ของทางราชการไม่เอื้อให้การบริหารการตัดสินใจเป็นไปได้โดยฉับไว

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539, หน้า 22) ได้กล่าวถึงระบบการศึกษาของไทยทำให้เกิดการขาดสมรรถภาพหลายด้าน อันสืบเนื่องจากความล้มเหลวของระบบการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่เจริญเติบโตมาพร้อม ๆ กับประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่น ประเทศญี่ปุ่น การจัดการศึกษาของไทยหนีความเป็นจริงของชุมชน ไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ขาดการเป็นผู้นำทางความคิด การเปลี่ยนแปลงและการป้องกันชุมชน จากผล

กระทบของการเปลี่ยนแปลง บริบทแวดล้อม ทำให้ผู้เรียน ไม่สามารถนำเอา ความรู้ ประสบการณ์ จากการศึกษาที่อยู่ในระบบโรงเรียน 6-12 ปี ไปประยุกต์ใช้ในสังคมกับชุมชนชนบท พร้อมทั้งการถอนรากเหง้าชาวนาฝีมือนมาเป็นคนงานไร้ฝีมือ (อมรวิทย์ นาครทรรพ, 2539, หน้า 5)

ส่วนของรัฐได้มีความพยายามที่จะกระจายความรับผิดชอบทางการศึกษา เพื่อจัดการศึกษาในการตอบสนองของความต้องการของผู้เรียนชุมชนและท้องถิ่น ประชาชนมิได้มีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและรับผิดชอบ การจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตนรวมทั้งยังไม่มีใครตระหนักในสิทธิของตน หรือมีข้อจำกัดในการใช้สิทธิของตนในการได้รับการศึกษา นอกจากนี้ การจัดการศึกษาในปัจจุบันยังไม่เอื้อและเปิดโอกาสให้สถาบันและองค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนได้ประสานวางแผนการบริหาร การศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งยังไม่มีโอกาสเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระ การจัดการศึกษา เป็นเหตุให้การศึกษาไม่เป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน แยกแยกจากชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2539, หน้า 47) ประเวศ วะสี (ชูชัย ศุภวงศ์, ยุวดี คาคการณโกศล. 2539, หน้า, 74 - 75) ได้กล่าวว่า สังคมทั้งหมดมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การศึกษาสำหรับคนทั้งหมด (Education for all) จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อสังคมทั้งหมด มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) การศึกษาไม่ใช่เรื่องของครู โรงเรียนหรือกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาหรือสังคมต้องเป็นไป เพื่อการศึกษา นั้น คือเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) อุทัย ดุลยเกษมและอรศรี งามวิทย์พงศ์ (2540, หน้า 80-82) ได้กล่าวถึงข้อบกพร่องของการจัดการศึกษาโดยรัฐฝ่ายเดียวสรุปได้ว่า ระบบการศึกษาในโรงเรียนนั้นเป็นระบบที่มีแหล่งความรู้หลักเดียว แตกต่างกับการศึกษาของชุมชนที่มีแหล่งความรู้หลากหลายคือ

1. ถ้าความรู้ที่โรงเรียนถ่ายทอดให้ (โดยแหล่งเดียว) นั้นไม่พัฒนา ความสามารถและสติปัญญาของบุคคลให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน ก็ทำให้สมาชิกใหม่ของชุมชนคือ นักเรียนขาดทักษะความสามารถในการดำรงชีวิตของตนเองตามวิถีของชุมชนไทยไป เนื่องจากไม่มีความรู้จากแหล่งอื่นเข้ามาเสริม ความสามารถที่ได้จากชุมชนจึงมีน้อย หรือมีฉะนั้นก็ต้องนำไปใช้ภายนอกชุมชน ยิ่งกว่านั้นความสัมพันธ์ระหว่าง "ผู้ให้ความรู้" กับ "ผู้รับความรู้" ในระบบโรงเรียนนั้นมีลักษณะแบบแนวดิ่ง มิใช่แนวระนาบแบบเดิม จึงมิได้พัฒนา สติปัญญา ไม่ว่าจะในด้านการคิด จินตนาการ โดยเฉพาะ มิได้พัฒนาจริยธรรม จิตวิญญาณของผู้เรียน จึงทำให้คุณภาพของผู้เรียนยิ่งถดถอยไปจากเดิมมากขึ้นไปอีก

2. เมื่อความสามารถทักษะที่ บัณฑิตบุคคลได้รับไม่สามารถนำมาใช้และนำมาพัฒนาตนเอง และชุมชนได้ ทำให้การพัฒนาทางสติปัญญา ความสามารถของชุมชนหยุดชะงักไป ไม่มี

การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างกว้างขวางแบบเดิม ภูมิปัญญาของชุมชนที่ส่งเสริมและพัฒนา มาอย่างต่อเนื่องจึงถูกทอดทิ้งให้ชะงักงัน

3. ระบบการศึกษาที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนได้จำกัดเนื้อหาการเรียนรู้ไว้เพียงบางด้าน ตามที่ผู้จัดการศึกษาคือ รัฐต้องการบทบาทของการศึกษาซึ่งเคยทำหน้าที่สร้างบูรณาการของการเรียนรู้ให้ครอบคลุมกว้างขวางทุกด้าน กลายเป็นการศึกษาแบบแยกส่วนที่มุ่งพัฒนาความสามารถทักษะเฉพาะด้านและมีขีดจำกัดที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาชีวิตและชุมชนเดิมด้วย การศึกษาในระบบโรงเรียน จึงมีบทบาท อันจำกัดอย่างยิ่ง และไม่ช่วยการพัฒนาชุมชน อย่างกว้างขวางเหมือนเดิม

4. ความรู้ที่โรงเรียนถ่ายทอดนั้น เป็นไปตามความต้องการของภายนอก ทำให้สิ่งที่ถ่ายทอดแก่ผู้เรียนนั้นมิใช่วัฒนธรรม หรือสติปัญญาของชุมชน โรงเรียนจึงมิได้ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม ให้ชุมชนในทางตรงข้าม โรงเรียนกลับทำหน้าที่ขัดเกลาให้ผู้เรียนมี ความรู้และทัศนคติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตภายนอก

5. การให้คำนิยามว่า ผู้ใดที่มีการศึกษาหรือไม่มีการศึกษาวินิจฉัยจากวุฒิบัตรเป็นเกณฑ์วัด โดยที่รัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย) เป็นผู้ให้ความชอบธรรมแทนชุมชน เกณฑ์วัดที่กำหนดให้รัฐ จึงสอดคล้องกับความต้องการและประโยชน์ของรัฐมากกว่าความต้องการที่สอดคล้องกับประโยชน์ของชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วม (Participatory) ในการจัดการศึกษานั้นจะเป็นไปได้ได้อย่างไร โดยรูปแบบใด เป็นองค์กรเป็นประชาสังคม (Civil Society) หรือทั้งสองรวมกัน ในอดีตที่ผ่านเข้ามาสังคม ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ในเพียงเปลือกนอกของ การจัดการศึกษาเท่านั้น ซึ่งองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมที่เป็นลักษณะทางการก็คือ สมาคมตำบล ส่วนไม่เป็นทางการนั้น โดยทั่วไป มักเรียกว่า "บวร" คือ ประกอบโดย บ้าน วัด โรงเรียน แต่มักจะเป็นการอาศัยซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมากกว่าการจัดการศึกษา ในอดีตท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาน้อยมาก ดังจะเห็นได้จากบทบาท อำนาจหน้าที่ของสมาคมตำบลเกี่ยวกับการศึกษานั้นได้กำหนดไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาเพียง 1 ข้อ อย่างกว้างๆ คือ การส่งเสริมพัฒนาสตรีเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. สมาคมตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 23 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2539. หน้า 42)

สมาคมตำบล เป็นองค์กรท้องถิ่นของรัฐที่บริหารกิจการของรัฐในท้องถิ่นนั้น โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าสมาคมตำบลจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

โดยตรง แต่ก็มีส่วนร่วมในการสนับสนุนก็ศึกษาบ้าง ตามแต่ความสามารถ ความสนใจของ
 สภาตำบล และโรงเรียนในท้องถิ่นนั้น และในการเกี่ยวข้องกันจะเป็นในรูปของการช่วยเหลือ
 สนับสนุนทางด้านงบประมาณมากกว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการศึกษา ตาม
 ความต้องการของชุมชน บุคลากรทางการศึกษาได้มีโอกาสเข้าไปทำงานในสภาตำบล ในหน้าที่
 ของเลขานุการสภาตำบล แม้จะไม่ใช่ทั้งหมดแต่ก็ได้มีโอกาสนำเสนอข้อมูล แนวคิดในมน้ำว ใน
 การให้สมาชิกสภาตำบลเห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งจะนำไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก
 หรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถของเลขานุการสภาตำบล พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์
 การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2539, หน้า 41) ได้ทำ
 ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน การปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีตัวผู้แทนของท้องถิ่น
 ที่ มาจากการเลือกตั้งเป็นผู้ปกครองท้องถิ่นของตน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,
 2539, หน้า 37- 38) องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีบทบาทในฐานะองค์กรของประชาชนใน
 ท้องถิ่น ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของตัวแทนประชาชน และได้รับงบประมาณจากรัฐรวมทั้งภาษี
 จากท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นนั้นมา บริหารจัดการเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามขึ้น
 ภายในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีความเหมาะสม ในการมีส่วนร่วมในการจัดการ
 ศึกษาในท้องถิ่น ตามความต้องการของชุมชนเพราะมีทั้งกำลังคน และทรัพยากร อันเป็นของ
 ท้องถิ่นนอกจากองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารของราชการที่ให้ท้องถิ่นได้มี
 ส่วนร่วมมากที่สุดแล้ว ในปัจจุบันยังมีกลุ่มพลังต่าง ๆ ในชุมชนอีกหลายกลุ่มเช่น กลุ่มพ่อบ้าน-
 แม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มฟื้นฟู เราไม่สามารถทราบได้ว่า กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้จะมี ศักยภาพพอ
 ที่จะเข้ามาจัดการศึกษาเพื่อตนเองหรือเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาด้วยตัวเองดังที่
 นิธิ เอียวศรีวงศ์(ชูชัย ศุภวงศ์, ยุวดี คาดการณ์ไกล. 2540, หน้า 57) ได้กล่าวไว้ว่าถ้าเปรียบเทียบ
 รัฐไทยแน่นอน ประชาสังคม (Civil Society) เราอ่อนแอมาก ชัยอนันต์ สมุทรวนิช ใช้คำว่า รัฐ
 ล้อมสังคมไม่ใช่สังคมล้อมรัฐ ในเมื่อรัฐและกระแสการเปลี่ยนแปลงในการให้ประชาชนเข้ามา
 มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น โดยท้องถิ่นนั้นจะได้มีบทบาทในการจัดการศึกษาโดย
 ตัวท้องถิ่นตามความต้องการของท้องถิ่นเอง เราไม่สามารถทราบได้เลยว่าชุมชนนั้นมีพลัง หรือ
 ศักยภาพเพียงพอหรือไม่ ในการจัดการศึกษาของชุมชนเพื่อแก้ปัญหาทั้งหมด (Education for
 all Problem) ของชุมชนได้

ในภาวะการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ
 ศึกษาของชุมชนในท้องถิ่นของตนเองนั้น ได้ถูกกำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 ฉบับปัจจุบัน (2540) ในมาตรา 36 38 และ มาตรา 1 ประชาชนในชุมชนนั้นต้องเข้ามามีส่วนร่วม

ในการจัดการบริหารท้องถิ่นของตนเองโดยเฉพาะการศึกษาในระดับพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการของชุมชนเอง เพื่อรักษา ถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ชุมชนต้องรับเข้ามา การที่ชุมชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นนั้นทั้งเป็นบุคคลหรือคณะบุคคลนั้น ชุมชนมีศักยภาพแนวคิดทักษะกระบวนการจัดการเพียงพอ ในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับไหนที่จะให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่นของตนเองให้บรรลุเป้าหมาย อย่างน้อยตามหลักแห่งการจัดการศึกษา ดังที่ ภิญญู สาธร (มปป, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่าเป็นกระบวนการทุกชนิดที่ช่วยพัฒนาหรือปรับปรุงจิตใจ อุปนิสัย และคุณสมบัติทางกายภาพต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ดีขึ้น ซึ่งชุมชนจะต้องจัดการศึกษาโดยการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ ถือว่าการจัดการศึกษานั้นเป็นภาระหน้าที่ของชุมชน ประชาชนในชุมชนมีความพร้อมและความต้องการหรือไม่ คิดอย่างไรในการร่วมจัดการศึกษา การจัดการศึกษาโดยรัฐนั้นโดยปริมาณแล้วนับว่าได้ผลพอสมควร ทำให้การจัดการศึกษาขยายมาสู่ทุกชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนก็ได้รับผลกระทบแตกต่างกันไปตามบริบท ความไม่สอดคล้องของรัฐ ในการจัดการศึกษาในอำเภอแม่แจ่มประชาชนบางส่วนไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระดับสูงกว่าภาคบังคับ อันเนื่องมาจากการที่บุตรหลานที่จบออกจากระดับโรงเรียนยิ่งสูงมากก็เข้ากับเพื่อน ผู้คน พ่อแม่ได้ยากขึ้น มีความต้องการทางวัตถุ แบบบริโภคนิยม ในการสนองตอบตนเอง เช่น ต้องการ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ ซึ่งพ่อแม่ไม่สามารถที่จะตอบสนองได้ แม้แต่การเรียนในระดับประถมศึกษา มักทำให้นักเรียนเสียโอกาสในการเรียนรู้ประกอบอาชีพในการเลี้ยงตนเอง เช่น การทำนาอันเป็นวิถีชีวิตที่ต้องเริ่มเรียนตั้งแต่เด็ก ในชุมชนต่าง ๆ นั้นความต้องการ ปัญหา บริบทของชุมชนนั้นย่อมแตกต่างกันไป การศึกษาควรมีบทบาทที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนในการจัดการศึกษา สร้างค่านิยมที่ถูกต้อง เหมาะสมกับชุมชน ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน การขัดเกลาทางสังคมของชุมชนมากกว่าใช้เป็นเพียงเครื่องมือของรัฐในการปกครอง อันจะทำให้ชุมชนอ่อนแอ ถ้าชุมชนเราอ่อนแอรัฐก็คงดำรงอยู่ได้ยาก

ชุมชนแม่แจ่มเป็นชุมชนที่มีความตื่นตัวทางการเมืองสูง อันจะเห็นได้จากในอดีตได้เป็นแหล่งหนึ่งในการคัดค้านระบอบการปกครองแบบเผด็จการจนทำให้คนในพื้นที่ ข้าราชการ เสียชีวิตจากการต่อสู้ไปหลายคน อันเป็นการแสดงถึงความต้องการและการตื่นตัว ซึ่งถ้าได้ศึกษาวิจัยในพื้นที่อำเภอแม่แจ่มจะทำให้ได้รับความร่วมมือ ประกอบกับลักษณะพิเศษของชุมชนในแม่แจ่ม

นอกจากนั้นอำเภอแม่แจ่มเป็นอำเภอที่มีพื้นที่เป็นป่าเขาการดำรงชีวิตของผู้คนในอำเภอแตกต่างกันอันเนื่องมาจากความหลากหลายของชาติพันธุ์ ซึ่งมีทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาหลายเผ่า ได้แก่ คนไทย คนไทยเหนือ กะเหรี่ยง เย้า ลัวะ ม้ง ความแตกต่างทางชาติพันธุ์นี้ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนกันของแต่ละชุมชนทั้งทางด้านภาษา การทำมาหากิน ประเพณี ความเชื่อและความต้องการของแต่ละชุมชน โดยเฉพาะการสนองตอบของโรงเรียนประถมศึกษากับชุมชนของคนแต่ละเผ่าในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาตระหนักและพบกับสภาพเหล่านี้มาโดยตลอดจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อ หาคำตอบเกี่ยวกับ แนวทางในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของชุมชนในท้องถิ่นด้วยตัวเขาเอง โดยทำการศึกษาจากประชาชนในชุมชนในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ พื้นที่เป็น พื้นที่ราบในหุบ เขา และพื้นที่สูงในเขตภูเขา ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง การศึกษามาก ประกอบกับผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่มานานจะทำให้ได้รับข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วน สามารถที่จะเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้โดยง่าย เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมในการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนประถมศึกษาของชุมชน เขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยด้านประชากรแบ่งชุมชนออกไปตามการแบ่งองค์กรของชุมชนไทยของไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (อ้างใน ภาสกร เชนนะศิริ, 2538, หน้า 10-11) โดยแบ่งองค์กรในชุมชนได้

3 ประเภทคือ

1. องค์กรทางเศรษฐกิจ
 - 1.1 กลุ่มออมทรัพย์
 - 1.2 กลุ่มสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
 - 1.3 กลุ่มแม่บ้านเพื่อการผลิต
 - 1.4 กลุ่มธุรกิจการค้า
2. องค์กรทางวัฒนธรรม

2.1 กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ

2.2 กลุ่มทอผ้า

2.3 กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสมุนไพร

3. องค์การทางการปกครองและข้าราชการ

3.1 ข้าราชการ

3.2 องค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 ศึกษาถึงความพร้อมและแนวทางในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร การศึกษา ตามขั้นตอนการบริหาร โดยใช้ภาระกิจการบริหารที่สำคัญ 6 ขั้นตอนดังนี้ (สอน เครื่องหมาย 2539 หน้า 215)

1. การวางแผน (Planning) ได้แก่ การหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดให้ได้ผลคุ้มค่า และกำหนดวิธีการปฏิบัติไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของหน่วยงาน

2. การจัดองค์การ (Organizing) ได้แก่ การกำหนดโครงสร้าง รูปแบบการบริหาร การกำหนดอำนาจหน้าที่ การแบ่งงาน การจัดสายงาน จัดอัตรากำลัง การสรรหา และพัฒนาบุคลากรรวมถึงการสร้างบรรยากาศในการทำงานเพื่อให้ทุกฝ่ายปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

3. การอำนวยการ (Directing) ได้แก่ การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา และดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนและโครงการ ตลอดจนงานที่ได้รับมอบหมาย

4. การประสานงาน (Co-ordinations) ได้แก่ การร่วมมือประสานการเชื่อมโยงหน้าที่ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงานเพื่อให้ดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น งานไม่ซ้ำซ้อนและงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การงบประมาณ (Budgeting) ได้แก่ การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชี การใช้จ่ายเงินและการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน

6. การประเมินผล (Evaluation) ได้แก่ การตรวจสอบการปฏิบัติงาน การรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน เพื่อหาทางแก้ไขและการประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อ เปรียบเทียบผลงานที่ดำเนินว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้เพียงใด

2.2 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงบทบาทแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่แจ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ให้ชุมชนโดยบุคคล คณะบุคคลหรือองค์กรของชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามกระบวนการบริหารของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 6 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผน (2) การจัดองค์การ (3) การอำนวยการ (4) การประสานงาน(5) การงบประมาณ (6) การประเมินผล

ความพร้อม หมายถึง ศักยภาพของบุคคลหรือคณะบุคคลของชุมชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการบริหารโรงเรียน 6 ขั้นตอน

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง การดำเนินการจัดการโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวทางการบริหารโรงเรียนของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ [สปช.]

บุคลากรในชุมชน หมายถึง ตัวแทนที่มีบทบาทในการบริหารกลุ่มในองค์กรทางเศรษฐกิจ องค์กรทางวัฒนธรรม องค์กรทางการปกครองและข้าราชการ

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่เคยหรือมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการศึกษาภายในกลุ่มอำเภอแม่แจ่มทุกระดับ (เช่น เคยเป็น หรือเป็นข้าราชการทางการศึกษา หรือเคย หรือเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปี)

ข้าราชการฝ่ายปกครอง หมายถึง ข้าราชการกระทรวงมหาดไทยสังกัดกรมการปกครอง

ข้าราชการทางการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารการศึกษาที่ไม่สังกัดโรงเรียน (เช่น หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ)

หัวหน้าส่วนราชการ หมายถึง ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการภายในอำเภอสังกัดกระทรวง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่แจ่ม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. เป็นแนวทางในการ ส่งเสริม ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา ในเขตพื้นที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน